

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

*Адміністративне право і процес:
історія, сучасність, перспективи
розвитку*

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

*25 березня 2016
м. Кривий Ріг*

Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 25 березня 2016 року). – Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2016. – 275 с.

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

**Голова
організаційного
комітету**

Бесчастний Віктор Миколайович, ректор
Донецького юридичного інституту, доктор наук з
державного управління, професор, заслужений
юрист України

Члени оргкомітету

Лосич Сергій Васильович – т.в.о. начальника
відділу організації наукової роботи Донецького
юридичного інституту МВС України, кандидат
юридичних наук

Михайлов Руслан Іванович – завідувач кафедри
спеціальних дисциплін та адміністративної
діяльності, кандидат юридичних наук

Філіпенко Анастасія Сергіївна – доцент
кафедри спеціальних дисциплін та
адміністративної діяльності Донецького
юридичного інституту МВС України, кандидат
юридичних наук

Мердова Ольга Миколаївна – доцент кафедри
спеціальних дисциплін та адміністративної
діяльності Донецького юридичного інституту
МВС України, кандидат юридичних наук

Тулінов Валентин Сергійович – доцент кафедри
спеціальних дисциплін та адміністративної
діяльності Донецького юридичного інституту
МВС України, кандидат юридичних наук

Збірник матеріалів є підсумком роботи всеукраїнської науково-практичної конференції «Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку».

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції адресуються вченим, викладачам, курсантам та студентам закладів юридичного профілю, керівникам та працівникам правоохоронних органів.

Філіпенко Тетяна В'ячеславівна – професор кафедри менеджменту і адміністрування Житомирського державного університету імені Івана Франка, доктор наук з державного управління, професор

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Валютне правопорушення є протиправним діянням суб'єкта валютних правовідносин, яке порушує вимоги валютного законодавства, завдає шкоди особі, суспільству, державі, і тому воно завжди є соціально шкідливим.

Чинне законодавство передбачає декілька видів юридичної відповідальності за валютні правопорушення, тому вбачається за необхідне визначити їх співвідношення та правову природу.

Відповідно до п. 1 ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» незаконні скуповування, продаж, обмін чи використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави, тобто вчинення цих дій без відповідного дозволу (ліцензії), якщо наявність такого дозволу (ліцензії) є обов'язковою, тягнуть за собою адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством України. Але у чинному Кримінальному кодексі України подібної статті немає і за наведене правопорушення передбачається адміністративна відповідальність, що свідчить про необхідність корегування ст. 16 Декрету.

Адміністративна відповідальність за порушення валютного законодавства передбачена ст. 162 КУпАП «Порушення правил про валютні операції». Незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від тридцяти до сорока чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією валютних цінностей [1].

Крім зазначених засобів адміністративного впливу, законодавством передбачені заходи фінансового впливу на правопорушників, а також застосування ряду спеціальних санкцій.

Так, відповідно до п. 2 ст.16 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» до резидентів, нерезидентів, винних у порушенні правил валютного регулювання і валютного контролю, застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафу, пені, позбавлення ліцензії НБУ на право здійснення операції та виключення банку з Республіканської книги реєстрації банків [2].

Правова природа фінансових санкцій є досить дискусійною. На думку окремих фахівців, подібні санкції є особливим видом фінансової відповідальності [3]. Інші вважають, що «фінансові санкції», «економічні санкції» є нічим іншим, як адміністративною відповідальністю й інші її визначення – це некоректне використання конституційної термінології [4].

Суб'єкти валютних відносин у більшості випадків є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності або іноземними суб'єктами господарської діяльності (далі – суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності), у зв'язку з чим до них можуть бути застосовані спеціальні санкції, передбачені ст. 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», а саме:

- накладення штрафів у випадках несвоєчасного виконання або невиконання своїх обов'язків;
- застосування індивідуального режиму ліцензування;
- тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності [5].

Накладення штрафів здійснюється у випадках несвоєчасного виконання або невиконання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності своїх обов'язків згідно з Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних з ним законів України. Розмір таких штрафів визначається відповідними положеннями законів України та/або рішеннями судових органів України.

Так ст. 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» передбачено, що виручка резидентів у іноземній валюті підлягає зарахуванню на їх валютні рахунки в уповноважених банках у терміни виплати заборгованостей, зазначені в контрактах, але не пізніше 180 календарних днів з дати митного оформлення продукції, що експортується, а в разі експорту робіт (послуг), прав

інтелектуальної власності – з моменту підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання послуг, експорт прав інтелектуальної власності. Перевищення зазначеного терміну потребує висновку центрального органу виконавчої влади з питань економічної політики [6].

Порушення резидентами передбачених термінів розрахунків при здійсненні експортних та імпорتنих операцій тягне за собою стягнення пені за кожен день прострочення у розмірі 0,3 відсотка суми неодержаної виручки (вартості недопоставленої продукції) в іноземній валюті, перерахованої у грошову одиницю України за валютним курсом Національного банку України на день виникнення заборгованості. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати суми неодержаної виручки (вартості недопоставленого товару).

Крім того, відповідно до ст. 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» здійснення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності зовнішньоекономічних операцій без відповідних ліцензій тягне за собою накладення штрафу у сумі 10 відсотків від вартості проведеної операції, перерахованої у валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком України на день здійснення такої операції.

Наказом Міністерства економіки України від 17 квітня 2000 р. № 52 затверджене Положення про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (далі – Положення) [7].

Відповідно до зазначеного Положення, спеціальні санкції у вигляді індивідуального режиму ліцензування або тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності застосовуються Міністерством економічного розвитку і торгівлі України до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за поданням органів державної податкової та контрольно-ревізійної служб, митних, правоохоронних органів, органів Антимонопольного комітету України, спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг та Національного банку України, або за рішенням суду.

Санкції застосовуються в разі порушення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності валютного, митного, податкового, іншого законодавства, що встановлює певні заборони, обмеження або порядок здійснення зовнішньоекономічних операцій, та в разі проведення ними дій, що можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки.

Індивідуальний режим ліцензування застосовується до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у випадках порушення такими суб'єктами Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та/або пов'язаних із ним законів України, що встановлюють певні заборони, обмеження або порядок здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності застосовується у випадках порушення Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних із ним законів, проведення дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки. Ця санкція є більш жорсткою порівняно з індивідуальним режимом ліцензування і тому, з нашої точки зору, необхідно в законодавчому порядку конкретизувати дії, що можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки і до яких повинна застосовуватися відповідна санкція.

Виходячи з того, що спеціальні санкції застосовуються як до фізичних, так і до юридичних осіб за ініціативою органів державного управління, можна зробити висновок, що за своєю природою спеціальні санкції, так само як і фінансові, є санкціями адміністративно-правового характеру.

Чисельність нормативних документів, що регламентують юридичну відповідальність у сфері валютного регулювання, ускладнює їх застосування, призводить до неоднозначного тлумачення, що, на наш погляд, вимагає їх узагальнення та уточнення в єдиному нормативному документі.

Література

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. – Харків: Одиссей, 2009. – 288 с.
2. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 № 15-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.

3. Кротюк В. Актуальні проблеми валютного регулювання / В. Кротюк // Збірник рішень та арбітражної практики Вищого арбітражного суду України. – 1997. – № 2. – С. 204.
4. Гусак М. Види відповідальності юридичних осіб. Адміністративна відповідальність / М. Гусак, В. Боровик // Вісник вищого арбітражного суду України. – 1999. – № 4. – С. 162.
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
6. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 23.09.1994 № 185/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – Ст. 364.
7. Про затвердження Положення про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: Наказ Міністерства економіки України від 17.04.2000 № 52 у редакції Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 26.05.2015 № 538 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 48. – Ст. 1562.

Наукове видання

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС: ІСТОРІЯ,
СУЧАСНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції

25 березня 2016 р., м. Кривий Ріг

*Матеріали, які публікуються, відбивають точку зору авторів, що може не
збігатися з думкою членів редколегії збірника.*

*Посилання на збірник при цитуванні або частковому використанні тексту
публікації обов'язково*

*Відповідальний за випуск та
комп'ютерна верстка*

Філіпенко А.С.